

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravnški prostor:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVII Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., TOREK, 20. MARCA (MARCH 20), 1945 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 56 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Ameriške armade podijo nacijske oborožene sile iz Saarske doline

Prva ameriška armada zasedla nadaljnje pozicije na vzhodni strani reke Rene. Merzig, nemška trdnjava, padel. Jeklen obroč okrog nemških sil v Saarski industrijski kotlini se stiska. Američani vrgli 670,500 bomb na Berlin. — Oddelki prve ruske armade zasedli Kolberg, pristaniščno mesto v Pomeraniji. Gdansk in Gdynja v plamenih. Rusi kontrolirajo ozemlje ob reki Hron. — Nov napad na središče japonske letalske industrije. Ameriške čete se izkrcale na zapadnem obrežju Luzona

PARIZ, 19. marca. — Okrog 80 tisoč nacijskih vojakov je na begu iz severne polovice bavarskega Palatinata. Bombardiranje iz zraka je spreminilo to ozemlje v pravcato človeško klavnico in bogata Saarska dolina je postala past za tisoče nemških vojakov.

Naglo prodiranje tretje in sedme ameriške armade v Saarsko dolino je pognalo sovražnika proti Mainzu. Močne oklopne in pehotne kolone ameriških armad prodirajo vzdržljivo naprej. Srditi boji za posest zadnjega kota zapadno od Rene se nadaljujejo.

Pariz, 19. marca. — Prva ameriška armada je zasedla nadaljnje pozicije na vzhodni strani reke Rene, čeprav se je podrl železniški most Ludendorff pri Remagenu pod težo tankov. Uradni komunikacijski pravi, da bo kmalu popravljen.

Največje uspehe je dosegla tretja ameriška armada, katere poveljnik je George S. Patton. Enajsta oklopna divizija te armade je prodrla trinajst milj daleč, okupirala več naselbin in dospela do reke Nahe pri Kirnu. Kolona te divizije je okupirala Wickenroth, pet milj severozapadno od Kirna. Most na reki Nahe pri Kirnu so Nemci razdejali pred umikom.

Nadaljnja oklopna divizija je bila vržena v akcijo proti nemškim silam pri Nohenu, tri milje vzhodno od Birkenfelda in 27 milj južnovzhodno od Saarbruga. Enote tretje armade so se združile z enotami prve armade ob reki Reni.

Sedma ameriška armada, na katere strani se bore francoske čete, drobi utrdbe Siegfriedove linije na južnem koncu zapadne fronte. Čete prve nemške armade bodo kmalu pograne s francoskega ozemlja. Američani in Francozi drže 50 milj dolgo fronto.

Operacije sil na kopnem podpirajo ameriška bojna letala z bombardiranjem nemških pozicij. Jeklen obroč okrog nemških sil v Saarski industrijski kotlini se je zožil. Izgleda, da bo kotlina kmalu pod kontrolo ameriških čet.

Tretja armada je zasedla Merzig, nemško trdnjavo, in bo kmalu navezala stik s sedmo armado v okrožju Saarske kotline. Enote slednje armade so v akciji proti sovražniku v bližini Saarbrueckena, glavnega mesta te kotline.

Prva in šesta divizija tretje ameriške armade sta prekorčile reko Saar v treh krajih. Čez dva tisoč ameriških bojnih letal in bombnikov je vrglo čez 670,500 zažigalnih in razstrelivnih bomb na Berlin. Drugi roji ameriških letal so metali bombe na nemško industrijska središča v Porurju in Porenju.

London, 19. marca. — Oddelki prve ruske armade, katere poveljnik je maršal Gregorij Žukov, so okupirali Kolberg, pristaniščno mesto v Pomeraniji ob Baltičnem morju, 63 milj severovzhodno od Stettina. Kolberg je padel po trinajst dnevnem obsejanju. Druge sovjetske sile so zožile pas ozemlja, na katerem se nahajajo nemške čete, na južnozapadni strani Koenigsberga, glav-

Laboriti pobijajo Churchillov načrt

Kampanja proti levičarskim grupam

London, 19. marca. — Besedniki delavske stranke so dali razumeti premierju Churchillju, da se ne strinjajo z njegovim načrtom formiranja koalicijske vlade po zaključju sedanje vojne v Evropi. Churchill je govoril o tem načrtu na konferenci konservativne stranke.

Premier je dejal, da bo iskal oporo pri ljudeh dobre volje vseh strank, da se Velika Britanija postavi na trdno gospodarsko podlago. On je tudi naznanil, da bodo splošne volitve, prve od 1. 1935, razpisane po zlomu nacijske Nemčije.

Arthur Greenwood, vodja laboritske opozicije v parlamentu, in Emmanuel Shinwell, sta označila Churchillov načrt glede ustanovitve koalicijske vlade za potezo v kampanji proti levičarskim grupam. Oba sta naglašala nevarnost kooperacije s konservativci.

Shinwell je dejal, da laboriti ne bodo sodelovali s Churchillom, če bo njegova konservativna stranka zmagala pri volitvah.

Papež za odpravo skrajnega nacionalizma

Rim, 19. marca. — Papež Pij XII. je priporočal v svojem govoru pred množico 50,000 ljudi, ki so se zbrali na trgu Sv. Petra, odpravo skrajnega nacionalizma. To je bil prvi njegov javni nastop po več mesecih. Papež je dejal, da ljudje, ki so sledili voditeljem totalitarstva, zdaj lahko vidijo, kam jim je to privedlo. Med množico je bilo veliko število ameriških vojakov.

Poslanika Jugoslavije in Poljske v Atenah

Atene, Grčija, 19. marca. — Poslanika Jugoslavije in Poljske sta dospela sem in izročila poverilnico grški vladi. To sta Milutin Mirković in Roger Raczyński.

VZHODNA EVROPA V SOVJETSKI SFERI VPLIVA

Državni departament pojasnil sklenjene dogovore

POSVETOVANJA MED VELESILAMI

Washington, D. C., 19. marca. — Državni departament je v bistvu priznal obstoj sfer ameriškega, britanskega in sovjetskega vpliva v Evropi, zaeno pa je poudaril, da so te neizbežne v pokrajinah, kjer so v teku vojne operacije.

Na podlagi deklaracije, objavljene po zaključju konference med predsednikom Rooseveltom, maršalom Stalinom in premierjem Churchillom, v Jalti na Krimu, je državni departament naznanil, da je ameriška vlada osvojila politiko demokratičnih procesov, kjer so možno take akcije, obenem pa je pojasnil, da procesi se ne morejo izvajati na primer v Rumuniji, Bolgariji, na Ogrskem in v nekaterih drugih državah, ki so v vojaških conah. Demokratični procesi v polnem obsegu bodo mogoči po zaključju vojnih operacij.

Izjava državnega departamenta je v soglasju z dogovori, sprejetimi na konferenci "velike trojice." Amerika se posvetuje z Veliko Britanijo in Rusijo o situaciji v Rumuniji, ki se je razvila po formiranju nove vlade. Prejšnja vlada, katere predsednik je bil general Nikolaj Radescu, je morala resignirati zaradi pritiska iz Moskve. Sovjeti so ji očitali, da ni izpolnila pogojev sklenjenega premirja glede likvidacije fašističnih in nacijskih elementov.

Stališče ameriške vlade so pojasnili James C. Dunn, Archibald MacLeish, pomožna državna tajnika, in Charles P. Taft, ekonomski veščak državnega departamenta. MacLeish je dejal, da departament dobiva pisma z vprašanji, ali namenovata sovjetska Rusija in Velika Britanija ustanoviti sfere vpliva v Evropi.

"Jaltška deklaracija je jasna," je rekel Dunn. "Ta določa posvetovanja med velesilami o vseh problemih, ki se pojavijo v osvobojenih evropskih državah. Ruske armade operirajo v

Domače vesti

Iz Penne

Renton, Pa. — Zadnje dni je tukaj umrla Mary Likar, stara 65 let in doma iz vasi Cabrače pri Škofji Loki, odkoder je prišla v Ameriko pred 40 leti. Bila je članica društva 400 SNPJ. Zapuščala dva sinova in hčer. — Dne 23. febr. je po dolgi bolezni umrla Ivana Pivk, stara 62 let in doma iz Borovnice pri Vrhniki, odkoder je prišla v Ameriko pred 38 leti. Zapuščala moža, tri sinove (dva v vojni), hčer, šest vnukov in sestro v Chicagu.

Iz Clevelanda

Cleveland, — Dne 26. febr. je bil na Holandskem ubit Pfc. Fred Skapim ml., star 22 let in je služil pri inženirjih. Zapuščala poleg staršev, ki žive na zapadni strani, 10-letnega brata in sestro. — V Nemčiji je bil 2. febr. ranjen Pvt. Martin S. Planinsek, star 33 let in sin družine Martin Planinsek iz Collinwooda. Služil je pri padalcih in zdaj se zdravi v vojaški bolnišnici v Battle Creeku, Mich. — Mednarodni rdeči križ je sporočil, da se nahaja v nemškem ujetništvu Pfc. Edward F. Heccevar, star 19 let. — Mary Taucher je prejela vest, da se njen brat Sgt. John A. Pucelj, ki je bil pogrešan od 20. decr., nahaja v nemškem ujetništvu. Star je 29 let in sin Mary Rivič iz Trumbulla, O. — Na Filipinih je bil 9. febr. ranjen Raphael F. Starman, star 25 let, ki se zdravi na Holandskih vzhodnih otokih. On je sin družine Joseph Starman in doma ima tudi ženo in 11-mesečnega sinčka. — V Franciji je 27. julija padel Sgt. Ivan J. Miklich. Prvotno je bilo poročano, da je pogrešan, potem da je v nemškem ujetništvu, zadnje poročilo od vojnega departamenta pa se glasi, da je padel. Zapuščala ženo (v Chagrin Fallsu), dve sestri in pet bratov, od katerih so štirje v vojni. — Po dveh letih bolezni je umrla Terezija Cvelbar, stara 74 let, doma iz Dolenjega prekopa pri Kostanjevici na Dolenjskem, odkoder je prišla v Ameriko pred 20 leti. Tukaj zapuščala sina in dve hčeri, v starem kraju pa sina in dve hčeri. — Umrl je Vitus Kmet, star 37 let in rojen tukaj. Bil je član društva 147 SNPJ. Zapuščala brata (pri vojakih), osem sester in več drugih sorodnikov.

Poljska ubežna vlada protestira

Jezi se, ker ni bila povabljena na konferenco

London, 19. marca. — Poljska ubežna vlada je objavila noto z ostrim protestom, ker ni bila povabljena na konferenco Združenih narodov, ki se prične prihodnji mesec v San Franciscu, Cal. "To je prvi slučaj apliciranja pravice velesil do vetiranja," pravi nota, "Poljska ne bo imela predstavnstva na konferenci, čeprav je bila prva žrtev agresije nacijske Nemčije." Kazimir Papee, poljski poslanik v Vatikanu, je dospel v London, kjer se bo posvetoval s član ubožne vlade, katere predsednik je Tomasz Arciszewski. On je bil v Vatikanu od izbruha vojne. Poljska ubežna vlada ima glavno zaslombo v Vatikanu. Poročilo iz Kaira, Egipt, pravi, da je W. Averell Harriman, ameriški poslanik v Moskvi, z dovoljenjem sovjetske vlade poslal nekatere člane svojega poslanstva na Poljsko kot opazovalce. Glasilo poljske vlade v Londonu je objavilo uvodnik z ostro kritiko Stanislava Mikolajczyka, bivšega premierja, in njegovih pristašev, ki bodo morda postali člani nove poljske vlade narodne enotnosti. Zaključek glede ustanovitve take vlade je bil sprejet na konferenci "velike trojice" v Jalti na Krimu. Glasilo poljske ubežne vlade udriha po Stanislavu Kotu, voditelju poljske kmečke stranke, in socialistu Janu Stanczyku. Med drugim ju je obdolžilo intrig proti vladi in da sta orodje komunistov.

Holandski zunanji minister v Parizu

Pariz, 19. marca. — Dr. Eelco van Kleffens, holandski zunanji minister, je dospel v Pariz, kjer bo razpravljal s francoskimi voditelji o bodočnosti nemškega Porenja in sklenitvi vojaškega pakta s Francijo. V Parizu bo morda položena podlaga zaščitenemu paktu med Francijo, Holandijo, Belgijo in Luksemburško.

Češki voditelji v Moskvi

Važni razgovori s Stalinom in Molotovom

Moskva, 19. marca. — Češoslovaški predsednik dr. Edvard Beneš in vodilni ministri češoslovaške začasne vlade so dospeli v Moskvo iz Teherana, Perzija. Pripeljali so se z ruskim letalom. Na letališču so jih sprejeli in pozdravili zunanji komisar Molotov in drugi visoki sovjetski uradniki.

"Pot v svobodno Češoslovačijo gre skozi Moskvo in sovjetsko Rusijo, katere junaške armade s pomočjo zaveznikov osvobojujejo Evropo," je rekel Beneš. "Popolnoma sem prepričan, da je osvoboditev vse Češoslovačije blizu."

Češoslovaške in ruske zastave so vihrale na poslopih letališča, ko so dospeli Beneš in njegovi ministri. Ruska vojaška godba je igrala narodne himne obeh držav. Sprejemnih ceremonij so se udeležili češoslovaški poslanik Zdenek Fierlinger, ameriški poslanik W. Averell Harriman in britski poslanik Archibald Clark Kerr.

Beneš in njegovi ministri bodo ostali v Moskvi več dni. Konferenčni bodo s Stalinom, Molotovom in drugimi ruskimi voditelji. Po zaključju razgovorov bodo odpotovali v Košice, kjer bo začasni sedež češoslovaške vlade.

Poljska ubežna vlada protestira

Jezi se, ker ni bila povabljena na konferenco

London, 19. marca. — Poljska ubežna vlada je objavila noto z ostrim protestom, ker ni bila povabljena na konferenco Združenih narodov, ki se prične prihodnji mesec v San Franciscu, Cal. "To je prvi slučaj apliciranja pravice velesil do vetiranja," pravi nota, "Poljska ne bo imela predstavnstva na konferenci, čeprav je bila prva žrtev agresije nacijske Nemčije." Kazimir Papee, poljski poslanik v Vatikanu, je dospel v London, kjer se bo posvetoval s član ubožne vlade, katere predsednik je Tomasz Arciszewski. On je bil v Vatikanu od izbruha vojne. Poljska ubežna vlada ima glavno zaslombo v Vatikanu. Poročilo iz Kaira, Egipt, pravi, da je W. Averell Harriman, ameriški poslanik v Moskvi, z dovoljenjem sovjetske vlade poslal nekatere člane svojega poslanstva na Poljsko kot opazovalce. Glasilo poljske vlade v Londonu je objavilo uvodnik z ostro kritiko Stanislava Mikolajczyka, bivšega premierja, in njegovih pristašev, ki bodo morda postali člani nove poljske vlade narodne enotnosti. Zaključek glede ustanovitve take vlade je bil sprejet na konferenci "velike trojice" v Jalti na Krimu. Glasilo poljske ubežne vlade udriha po Stanislavu Kotu, voditelju poljske kmečke stranke, in socialistu Janu Stanczyku. Med drugim ju je obdolžilo intrig proti vladi in da sta orodje komunistov.

TITO ZA ZDRUŽITEV SLOVANOV NA BALKANU

Mihajlovič podpisal dogovor s Pavelićem

RAZVOJ POLITIČNE SITUACIJE

Belgrad, 19. marca. — "Gledajmo v bodočnost, ne v prošlost," je geslo maršala Tita, poveljnika jugoslovanske armade in predsednika nove vlade. On skuša uničiti bolezn, ki so in še ogrožajo Balkan, in so rodile konflikte in krivice, ko se je brat boril proti bratu. Glavna naloga maršala je združitev vseh Slovanov na Balkanu. Vsi naj bi odložili orožje in kooperirali za udržitve miru in obnovo.

Volja za kooperacijo se opaža v osvobojeni Jugoslaviji. V Belgradu in drugih mestih vplavljajo Titove zastave s partizansko zvezdo, ruske z znakom srpa in kladiva in bolgarske. Kooperacija med Titom in sovjetsko Rusijo se je pričela 1. 1941, toda Bolgarija, bivša zaveznica nacijske Nemčije, ki je brutalno nastopala proti partizanom, je novinka v jugoslovansko-ruskih vrstah. Zdaj se Jugoslavlani, Rusi in Bolgari bore proti skupnemu sovražniku kot enakopravne enote. Njihov cilj je uničenje fašizma in nacizma.

Američani, ki prihajajo v Belgrad, se čudijo izobilju. Trgovine so napolnjene z živili, kajti Belgrad je bil vedno žitnica centralne Evrope. Položaj je drugačen v Bosni, Hercegovini in Črni gori, kjer je pomanjkanje vsega. V Sarajevu, osrčju Bosne, so Nemci in četniki generala Mihajloviča.

Kvizitinska radiopostaja v Bosni je zadnji teden naznanila sklenitev dogovora med Mihajlovičem in Pavelićem, hrvaškim "poglavnikom", ter ustaškimi teroristi. Dogovor je v imenu Mihajloviča podpisal Dragutin Kuzmič, šef štaba, v imenu Pavelića pa Ivan Sarčič, nadškof v Sarajevu.

Nemci, ustaši in četniki so onemogočili pošiljanje živil in drugih potrebščin iz Vojvodine in Sumadije, pokrajin na severni strani Belgrada, v Bosno in druge kraje, kjer ljudje stradajo. Edini poti v te kraje sta odprti skozi Dubrovnik in Split, osvobojeni luki v Dalmaciji ob Jadranskem morju. Od 70,000 ton živil, katere je obljubila administracija Združenih narodov za pomoč in obnovo, je dospela komaj ena desetina.

Politična situacija se zadovoljivo razvija. Miša Trifunović, vodja stranke srbskih radikalcev, se je vrnil v Jugoslavijo iz izgnanstva. On je zagotovil sodelovanje maršala Tita.

Ako ne bi bil Tito dosegel ničesar drugega, bi si s svojim nartom ustanovitve federativne Jugoslavije zaslužil slavo kot največji živeči državnik na Balkanu. Bodočnost tega dela Evrope zavisi od združitve Slovanov. Oni lahko formirajo močno zvezo držav, ki se bo raztezala od Jadranskega do Črnega morja.

Štirje nemški častniki ustreljeni

London, 19. marca. — Nemško vrhovno poveljstvo je naznanilo, da so bili štirje vojaški častniki ustreljeni zaradi shrapopetnosti in zanemarjenja dolžnosti. Ti so bili majorji Kraft, Strobel in Scheller ter stotnik Brathe. Prej je bilo objavljeno poročilo o eksekuciji več sto nemških vojakov.

Vodja rumunske stranke resigniral

London, 19. marca. — Radijsko poročilo iz Moskve pravi, da je Julia Maniu resigniral kot vodja rumunske kmečke stranke. Nasledil ga je Nicolas Lupu.

Operatorji črnih tržišč in drugi profiterji se ne zmenijo za policijske ure in druge vojne ukrepe Strica Sama.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta. \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00. Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Slepota bankirjev

Ameriška bankirska zveza, kontrolirana po wallstreetarjih, je zopet pokazala, da burbonci ostanejo—burbonci. Do velikega bančnega kraha v zadnjih mesecih Hooverjeve administracije so veljali v svojih očeh in tudi v očeh vseh drugih "free enterprizerjev" kot največji gospodarski, posebno pa bančni veščaki. Ampak tisti krah jih je do gola razgalil in jim vzel vso glorio, s katero so se kazali v javnosti, kajti preveč ljudi je v "zamrznjenih" bankah izgubilo preveč denarja. In kadar človek izgubi večino ali pa tudi vse svoje prihranke, bo tudi bankir v njegovih očeh postal navaden—raketer.

V tisti krizi je ugled ameriških bankirjev, kakor tudi industrijskih mogulov silno padel. K temu je veliko pripomogel Roosevelt, ki jih je bical kot "menjalce denarja" in "ekonomske rojaliste." Zato mu tega greha ne bodo nikdar odpustili, čeprav se imajo prav njemu največ zahvaliti, da jih je zopet postavil na noge in jim zadnja leta zopet izročil ključ ne samo do menjalnice denarja, marveč tudi važnih vladnih pozicij, katere so danes v pretežni večini v njih rokah. Po zadnjih volitvah, pri katerih so liberalci in organizirani delavci "sijajno zmagali" ... jim je izročil tudi zunanji department.

★ ★ ★

V zadnjih letih so se bankirji zopet več ali manj rehabilitirali, ker je njih banke zaščitila zvezna vlada, namesto da bi jih bila podpržala in imela kontrolno nad nadzornjem. In odkar so zopet prišli "k sebi," so se zopet pričeli oglašati. Skozi svojo bankirsko zvezo so se oglašili tudi zadnjič in pričeli metati kamenje v eno izmed dveh mednarodnih finančnih institucij, ki sta zapodeni v načrtu, katerega so lansko jesen sestavili gospodarski in finančni veščaki 44 narodov na denarski konferenci v Bretton Woodsu v Mainu.

Ameriška bankirska zveza se je zapodila v mednarodni denarni sklad, ki bi posloval kot mednarodna valutna banka, katere naloga bi bila pospeševanje mednarodne trgovine s tem, da bi skušala stabilizirati valute te ali one pridružene države, kateri bi grozila denarna kriza. Operacije te banke bi bile zelo zapletene in nihče ne ve, kako bi se obnesle. To bodo pokazale šele izkušnje.

Ampak namen te mednarodne finančne institucije je zdrav, in sicer ne samo za močne države, marveč tudi za male in gospodarsko šibke. Ameriška bankirska zveza nasprotuje tej instituciji, češ, da bi bile predvidevane mednarodne finančne transakcije "nekaž izrednega," "novega" in torej "nepraktičnega." Te vrste argument rabijo starokopitneži proti vsaki novotariji, čeprav so podlaga vsemu napredku. Brez novotarij bi človek še vedno živel v skalnatih duplinah kot primitivna zverina in bi niti ognja ne poznal.

Ampak vebankirji v resnici nasprotujejo tej mednarodni finančni instituciji iz drugega razloga: ker se boje, da bi to škodovalo njihov interes—njih mednarodnim bančnim manipulacijam in visoki obrestni meri. Če bi se ta institucija izkazala dobro in bi uspešno poslovala, bi bila njena naravna tendenca, da se razvije v močeno drevo, ki bi zasenčilo ali celo zadušilo tudi mednarodne bankirje. Gorečega "free enterprizerja" že ob sami misli na to možnost lahko zadene kap.

★ ★ ★

Zanimivo je, da je proti Ameriški bankirski zvezi nastopila zveza podeželskih ali malih bankirjev, ki podpira brettonski načrt na vsej črti, to je na črti za ustanovitev mednarodne valutne banke in mednarodne investicijske banke, od katerih bi vsaka poslovala samostojno. Vsaka bi imela nekaj čez deset milijard dolarjev kapitala, od katerega bi Amerika kot največja gospodarska sila prispevala okrog eno tretjino.

Namen mednarodne investicijske banke je dajanje dolgoročnih posojil po relativno nizkih obrestih za industrijsko rehabilitacijo v vojni razdejanih držav, kakor tudi za gospodarski razvoj zaostalih dežel. Tej ustanovi vebankirji menda ne nasprotujejo iz tega razloga, ker nečejo biti na vsej črti—"negativni." Dovolj je, če se jim posreči uničenje le mednarodne denarne banke, ki se jim zdi bolj "nevarna."

Drugi vzrok, da niso nastopili proti investicijski banki, je najbrže pa v tem, ker bo njena investicijska moč precej omejena; njena posojila bodo namreč smela znašati le toliko kot bo njen kapital in ne desetkrat ali še večkrat toliko, kakor to navadno prakticirajo privatni bankirji, ki enostavno ustvarjajo kapital za posojila—na papirju, v bančnih knjigah. Če bi bila mednarodna investicijska banka ustanovljena na enakem principu "elastičnega" kapitala, bi ji gotovo nasprotovali.

Načrt za ustanovitev teh dveh mednarodnih finančnih institucij je sedaj pred kongresom. Administracija bo gotovo napela vse sile, da ga porine skozi obe zbornici v predloženi obliki, ker ga smatra kot vogeln kamen za bodočo organizacijo za ohrano svetovnega mira. Po naši razsodnosti je namen obeh začrtanih mednarodnih institucij zdrav in kongres bo služil le interesom te dežele, kakor tudi vsega sveta, ako sprejme ta načrt.

Kolikor je razvidno, ga opozicija v kongresu ne bo skušala naskočiti direktno po receptu Ameriške bankirske zveze. Zadržati ga bo skušala z amandiranjem in spremembami, ki bi ne bile sprejemljive za druge države. To bi pomenilo, da bi ves načrt padel v vodo in bi morale vlade združenih narodov zopet pričeti od kraja, ali pa opustiti vso akcijo za te vrste sodelovanja na mednarodnem polju. V tem primeru je gotovo le to, da bi se svet še veliko težje izkopal iz ogromnih razvalin in gospodarskega kaosa, ki ga bo ta vojna pustila za seboj.

Glasovi iz
naselbin

VAŽNE VESTI

Bridgeport, O. — V zadnjem dopisu sem poročal, da smo imeli 31 čevljev vode. Prav tisto jutro, ko sem odposlal dopis, je pričelo deževati kot zastavo in voda je narasla na 37 čevljev in poplavlila nižine, zato so se morali mnogi prebivalci preseliti. Toda to še ni bila največja nesreča, kajti voda je kmalu upadla za tri čevlje, ampak v nedeljo, 4. t.m., je bil lep dan, v pondeljek pozno ponoči pa je pričelo grmeti in se bliskati, nato pa liti kot iz škafa. Deževalo je vso noč in ves drugi dan, kajti nekeje v bližini Maynarda se je odtrgal oblak. Potok, ki teče tukaj skozi, je drl kakor reka in nosil s seboj raznotero šaro, tramovje itd.

Radio je oznanjeval, da bo reka Ohio zopet narasla na 38 čevljev, potem 40, nato 43. Toda glede višine niso bili gotovi, kajti deževalo je tudi v Pennsylvaniji in po vsem Ohio. Potem so naznanili, da bo morda narasla 45 čevljev visoko, nato od 48 do 50. Narasla pa je 47 čevljev in tri palce ter poplavlila vse nižine in vse tovarne so bile v vodi. Ljudstvo se je selilo, kjer koli je dobilo kakšen prostor, da je spravilo pohištvo, da se ni zmočilo in pokvarilo. Toda bile so velike težave, ker se liti so se morali ponoči, doma pa so bile večinoma ženske, ker so možje in sinovi pri vojakih.

Utrgali so se tudi mnogi plazi. Blizu, ker živim jaz, se je utrgal plaz in nevarnost je, da bodo zdrknile v dolino tudi hiše, kajti plaz je izpodjedel fundament. Nekateri so se izselili in prepustili hiše usodi. Raspokana zemlja in zaseke kažejo, da se bo najbrže odtrgalo še veliko zemlje.

Sledeči naši rojaki so bili prizadeti od poudonj: Frank Wočka — voda mu je poplavlila spodnje in deloma tudi zgornje prostore — Frank Blatnik, John Blatnik, Frank Matko, Kristina Pirc in Fred Engelhardt. Vsi so člani SNPJ, razen zadnjih dveh.

Kakor poročajo poročila, je bila povodenj v Cincinnatiju še večja. Nisem zastoj omenil, da je mesec marec muhast. Vidis, brat Valentinčič, moja bojazen je bila upravičena, kajti imeli smo letos veliko snega v Ohio in prav tako v Penni. Sicer me ne poplava ne doseže, smilijo pa se mi ljudje, ker jim povodenj naredi toliko škode. Promet je bil nekaj dni popolnoma ustavljen, delno iz reda pa že nekaj tednov. Najbolj sramotno pa je, da vlada, kadar nastane poplava, govori in obljublja, da bo napravila to in ono za preprečitev poplave, toda ko je zopet vse v tiru in voda upade, pa ostane samo pri obljubah do prihodnje poplave.

Obveščeni smo bili, da bo prišel na priredbo podružnice št. 33 SANSa, ki se bo vršila v soboto zvečer, 14. aprila, brat Mirko Kuhel, glavni blagajnik SNPJ in glavni tajnik SANSa. Kuhel bo nastopil kot govornik in nam marsikaj zanimivega pojasnil. Članstvo SNPJ in vsi rojaki v teh krajih, delujoče to to važno priredbo, da bo dobro uspeša. Agitirajte in razpečavajte vstopnice! Na tej priredbi se boste imeli priliko tudi seznaniti z bratom Kuhlem, kateri ni bil še nikoli poprej v teh krajih. S seboj bo prinesel tudi mnogo fotografij iz Slovenije, katere je SANS pred kratkim prejel iz domovine. Mogoče boste videli na slikah vašo vas ali kakšne druge kraje, ki so vam znani.

Pomoč križani Sloveniji je nujno potreba. Treba je akcije, poživljanja in velikodušnosti! Resnično, debate, pričkanje in polemiziranje ne bo nasitilo niti enega bitja v domovini. Več o tej važni priredbi bomo še pravočasno poročali.

Brat Barbič je prenehal s "sedečo stavko". Prav je storil, kajti jaz sem ga zelo pogrešal v Prosveti. Ne podaj se, pa naj pride kar koli! Glavno je, da se človek bje za pravico in po pravih in ustavi te dežele. Izkazalo se je, da je imel Barbič prav. Celo jaz sem bil deležen nekaj levitev radi tega.

Ampak Barbič je toliko napredoval s svojo "sedečo stavko", da se je na zadnji seji gl. odbora celo potegnil zanj neki gl. odbornik. Počas gre, ampak gre. Tu ne gre, kdo je koga "sfiksali", temveč za kratenje naših pravic, do katerih smo prav tako upravičeni kot oni, ki jih nam hočejo kratiti. Ako bi bil ves svet enakake mnenja, potem ne bi bilo tega groznega klanja in ne vsakovrstne korupcije.

Prosveta je demokratičen list, zato je pravilno, da se pusti, da se nastali problemi in konflikti izkristalizirajo, seveda, paziti pa je treba, da prizadeti ne prestopijo meje dostojnosti. Na ta način postane tudi list bolj zanimiv in privlačen. Vem, da se mnogi ne strinjajo z menoj, prav tako kot se jaz z mnogimi ne. Toda kaj za to? Tu ne gre za osebe, temveč za principe. In če pridem v konflikt s kakšno osebo, ne opustim radi tega delo za dobro stvari. Delo za koristne stvari in akcije sem vršil v preteklosti in ga bom nadaljeval tudi v bodočnosti.

Nekateri stalno pišejo dopise in hvalijo to in ono, namesto da bi pričeli takoj z delom za naš trpeči narod, ki se tako hlabro bori že več kot tri leta. Kakor sem že večkrat dejal, pisati dopise in kritizirati je lahko, težje pa je nesebično delati za razne pomožne akcije, katere so baš sedaj zelo potrebne.

Joseph Snoy.

V SPOMIN
POKOJNI ŽENI
Cleveland, O. — Kako se človek počuti, ko izgubi svojo družico ali družabnico, s katero je živel v zakonskem stanu veliko let? Podobno vprašanje mi je postavila neka rojakinja na koncertu pevskega zbora Zarje, ki se je vršil na Zahvalni dan. Na vprašanje nisem bil pripravljen odgovoriti, kajti to je dolga življenjska storiša. Dejal sem ji, da bom o priliki opisal to mojo nezgodo, ki me je zadela prav pred 11 meseci.

Vprašanje je, kakšne razmere so vladale med zakoncem v času njunega skupnega življenja. Recimo, da sta se prepirala, da je bila v hiši dolga bolezen ali nesloga, potem bi lahko dejal, da je smrt v takih primerih dobrodošla. Ako pa pride nagla smrt in vzame zdravo tovarišico, katere je lepo skrbela za red v hiši in se dobro razumela s svojim zakonskim tovarišem, potem pa je stvar popolnoma drugačna. In tako se je zgodilo pri nas. Odideš iz hiše v naglici, potem pa si poklican nazaj, ker je neka naroba s tvojo družico—zgrabi te strašna slutnja, ki ti stiska srce od bojazni, da se lahko zgodi najhujše.

Jožef iz Egipta je razlagal egiptskemu kralju, kateremu se je sanjalo o sedmih debelih in sedmi suhih kravah, da sanje pomenijo sedem dobrih in sedem slabih let. Pravijo, da se človeku čisto sanja o stvarih, o katerih si je mislil podnevi. Dopisnik ne zna razlagati pomena sanj in ve, da se čestokrat ne zgodi tako, kakor razlagajo sanje sanjske knjige, vendar pa imajo sanje večših pomen. Nekaj dni pred smrtjo moje Ance se mi je sanjalo, da sem videl zelo zalega dečka. Ker pa je bila moja Ana moj Jožef, mi je dejala, da bo nekdo mojih bližnjih poklican v kratkem času v večna lovišča. Šele pozneje, ko se je že zgodilo, sem se spomnil na moje sanje. Je li sanjam verjeti ali ne? Ne vem. Zgodilo pa se je le. Smrt je pretrgala nit njenega življenja.

Ona je najbrže slutila, kaj se bo zgodilo. Pravijo, da oni, ki se pripravljajo, da te bo za vedno zapustil, te rad v zadnjem trenutku drži za roko in jo nerad izpusti. In tako se je zgodilo. Od pol dveh zjutraj pa do petih ni izpustila moje roke. Objubiti sem ji moral to in ono. Nekaj pa ji nisem obljubil, vendar pa sem ji rekel, da bom skušal ustreči njeni želji, ako bo le mogoče. In potem je prišla usodna ura in ni je bilo več—zaspala je za zmeraj.

Nisem plakal. Spoznal pa sem, da je huje za onega, ki se ne joče, kakor za onega, ki se na ves glas izjoče. Ko je izdihnila, se nisem mogel pripraviti, da bi poklical onega, ki mi jo vzame. Tako je doma ležala okrog tri ure, potem pa sta moja sinova storila vse potrebno. Prigovarjal sem jim, naj ostane doma do jutraj, da bom ostal pri njej, toda zgodilo se je drugače.

Pozneje pridejo prijatelji, znanci, sorodniki in morajo odgovarjati na to in ono—ona pa leži v krsti. Čas hitro beži in pride zadnji moment in odnese ti bitje, ki ti je bilo najdražje. Potem se prične tista puščoba: pogledaš na stol—nje ni, prideš iz dela domov—nje ni; pogledaš na posteljo—tudi tam je ni. Drugo jutro vstanes in nenadoma se ponovno zavedaš, da nje ni. Opolodne je prazna miza, nihče ne pomiva posode, ne slišiš besed, v hiši pa vlada ena sama velika tihoča in praznoba, v tvojem srcu pa je pusto in prazno. Ponoči se ti zopet sanja: ona pride in se ti smehlja, približa se ti, hočeš jo prijeti, ali ona? Ona blesti, otrdi—mrtva je, kakor si jo videl, ko je izdihnila. Nenadoma se zbudiš, gledaš, kje si, potem pa si zaželiš spanja brez sanj. Tako se počuti človek, ki je izgubil bitje, kateremu je nekoč obljubil zvestobo do smrti!

Ali tako ne sme trajati večno. Naša sveta dolžnost je, da se spominjamo onih, ki so nas zapustili, toda če človek ne dobi malo olajšave dokler živi, potem bo kmalu prenehal eksistirati. Poiskati je treba vsaj nekaj kakšnega razvedrila, da te malo zaboli in potegne iz otočnosti. Tudi na delo človek ne sme pozabiti. Ako pa imaš na svojem domu sorodnike, ki te spodbujajo in če imaš rad otroke, potem ti oni vsaj delno nadomeščajo izgubo tvojega draga. Vzlic temu pa ne moreš pozabiti tvojega prejšnjega življenja, ko si imel nekoga tako blizu sebe, da je vse storil zate in ti zanj, kar pomeni, da sta živeli dve bitji eno življenje. Kako se more človek počuti dobro, ko izgubi vse to, ko se od tebe odtrga del tvojega življenja?

"Saj je dosti drugih," čestokrat slišim. Res jih je. Saj jih je bilo tudi tedaj, ko si bil mlad in si iskal življenjske družice. Toda težko je najti tovarišico, s katero si pripravljen stopiti v zvezo in potem z njo potovati dolgo pot svojega življenja. Sedaj si star in vprašanje je: ali se izplača? Koliko let bom še živel? Smrt ti noče povedati, kdaj bo potrkala na tvoja vrata. Kadar se ji ljubi, pride in moraš iti znjo. In tako je konec tudi tvoje usode.

Ko včasih premišlujem o mojem prekljanju z mojimi nasprotniki, se sam sebe vprašujem, če se res izplača, kajti drugega nimam pričakovati kot pogrebniha in potem—AMEN! Najbrže bodo tedaj rekli: "Škoda ga je!" Sedaj pa pravijo: "Ta mož se zmeraj prepira, a sam ne ve zakaj." Pravilno, toda tudi ti, ki se rad prepiraš z njim, ne veš, zakaj se prepiraš! Smrt pa utrne tudi prepiro.

Poročilo

Zgodilo se je 8. aprila 1. 1944, prav na veliko soboto ob pol šestih zvečer. Danes sem odprl skrinjico, da poiščem naslov nekega rojaka. V skrinjici imam spravljena tudi pisma, ki so mi jih poslali prijatelji in znanci. Spomnil sem se, da je potreben prijatelj v nesreči. In če je kdaj potrebna tolažba bratov in sester, je v takih trenutkih. Po 11 mesecih se vsem ponovno zahvalujem za izražene simpatije in sožalje. Vi ste morda že pozabili, jaz pa ne morem. Rodila mi je tri sinove: dva so mi že vzeli, tretji pa kmalu pojde—ostal bom sam z vnuki. Tako je naše življenje, dokler živimo.

Frank Barbič st.

POROČILO ZASTOPNIKA
Herminia, Pa. — Na dan, ko je deževalo v Pittsburghu in narasla voda nad 33 čevljev, sem se nahajal v Homer Cityju. Ker je ves dan kar naprej deževalo, nisem mogel iti do hiše do hiše, zato sem imel precej prilike za razgovore, posebno z ženskami.

V nekaterih krajih so bili doma tudi moški, kateri delajo na nočnem shtu. Pri Želetovih sem izvedel, da je preminil zopet moj naročnik na Prosveto in odjemalec Družinskega koledarja, namreč Fr. Zorman, brat Mrs. Zele, star 68 let. On je že prejel pokojnino, toda ne

do dolgo. Napolnil se je kupit čevlje in pa menjat ček, ki ga je prejel od pokojninskega urada, toda kmalu potem je bila njegova sestra obveščena, da se nahaja v bolnišnici v Indiani. Na banki se je nenadoma zgrudil na tla, nakar so ga odpeljali v bolnišnico, kjer je kmalu umrl. Pokojnik je bil mnogo let član SNPJ. Naj mu bo lahka ameriška gruda! Pokojnikova sestra je kupila koledar namesto njegovega. Upam, da bo obdržala tudi Prosveto. V razgovoru z njo sem dobil vtis, da je razumna žena.

Louis Perman, ki ima sina v letalskem koru in je po činu sargent, je ponovil Prosveto, enako Frank Arch, čigar sin je bil ranjen na bojišču, a sedaj je zopet v boju. Drugim rojakom sem prodal koledarje, rojakinja Boston pa je ponovila Proletarca. Rojakinja Krivic, sestra Franka Finka, v Lucerne Minesu je tudi ponovila Prosveto. Prenočil pa se pri Modicovih, kateri imajo dve hčeri, ki delata v pisarni v bližini njih doma. V tisti tovarni je zaposlenih približno 130 delavcev in delavk. Rojakinja Modic je zelo nadarjena in razsodna ženska. V Homer Cityju je tudi veliko drugih pametnih slovenskih žensk. V tem mestu imajo tudi svoj Dom in pa licenco za točenje pijače, seveda samo za člane kluba. Društvo št. 290 SNPJ šteje okrog 80 do 90 članov. Med njimi je precej tudi Hrvatov.

Vračajoč se proti Latrobeju, sem se spet ustavil tudi v Blairsvillu in Brenizerju, kjer živi nekaj slovenskih družin. Frank Primozich iz Riltona je kupil sedaj dom v tej naselbini, rojak Debelak pa je kupil farmo v bližini tega rova. On sedaj zopet dela in ga tisti dan nisem našel doma, pozneje pa sem našel nanj pri Žabkarju v Baggeleyju. Obiskal je Žabkarjevega sina, ki je bil pobit. Žabkar je ponovil Proletarca.

V Hostetterju sem obiskal Lamovška in Resnika. Zadnji je že odšel na delo, zato sem obiskal njegovo bolno ženo, kateri je zadnje leto zadel mrtvoud. Ona se nahaja v zelo kritičnem položaju in se z veliko težavo vstane in prekoraci sobo. Ena soka ji je popolnoma nerabna, prav tako noge premika le za silo. Upam, da se bo njeno zdravje izboljšalo, ko bomo imeli lepše vreme. Rojakinja Lamovšek pa se je zelo jokala, kajti v vojni ji je padel njen sin. On je bil njen edini sin in pritoževala se je, zakaj vzamejo k vojakom tako mlade mladeniče, ko niso niti pričeli živeti. Toda kaj hočemo, pomagati se ne da, kajti baš mladeniči so najboljši vojaki. Podpisani sočustvuje z vsemi, ki so izgubili svoje sinove v tem strašnem klanju in jih tolažim kakor vem in znam.

Kakor sem že izrazil v mojih prejšnjih dopisih, tako pravim ponovno: vsi, ki ste prizadeti v tej vojni, pristopite v delavske vrste in pomagajte odpraviti sedanjí krivični red, ki ustvarja vojne. Ne podpirajmo meščanskih in kapitalističnih strank, katere se trudijo, da ostane vse po starem, temveč podpirajmo delavsko politične in strokovne organizacije, ki se bore za boljše in pravičnejše življenje vseh narodov na svetu.

Rojakinja Ban iz Latrobeja je ponovila Prosveto. Pokazala mi je pisma njenega sina, ki so pisana v slovenščini. Tudi on piše iz Evrope, kako hude in strašne razmere vladajo v evropskih državah. Med drugim pravi, da je sramota za vse one, ki so zagovarjali fašizem v tej deželi in trdili, da se niso res godile krivice našemu narodu pod fašizmom. Prav tako ni resnično, da se Američani in ostali svet bori samo za angleški imperializem, kakor je velikokrat trdila zlobna propaganda in razdvajala ameriški narod.

Ker prav omenjam razmere v Evropi, naj tudi omenim, da mi je rojakinja Vidmar v Homer Cityju pokazala spis, ki je bil priobčen v Cleveland Pressu. V dotičnem spisu je povedano, koliko gorja so pretrpeli Slovenci pod laškimi terorjem. List je priobčil tudi sliko groba rojaka Antona Teliča iz Loške doline, katerega so ustrelili Italijani. Dotično pismo je prinesel v Ameriko sargent Joe Ourednik, ki se je nahajal več dni pri Teličovi družini, ko je bil njegov aeroplan izstreljen nad Loško

dolino. Cleveland Press poroča, da je bilo v Loški dolini poginanih pet vasi, in sicer Lož, Vrhnika, Poljane, Babna polica in Babno polje. Toda bile niso požgane samo vasi, ampak tudi pobitih 15% prebivalcev, in sicer 750 oseb samo v Loški dolini.

Sedaj imamo črno na belem, da so nameravali Lahi in Nemci popolnoma zatreti slovenski narod in prav tako druge slovenske narode.

V Latrobeju sem se ustavil tudi pri sestrah Fradel in Klopchar. Slednja je tudi veliko pomagala za jugoslovanski relief in kolektala med tujci. V Wittneyju pa je stari Ark ponovil Proletarca. Naj tu omenim še sem zadnjič pozabil poročati, da je Tone Sadar iz Grindstona ponovil Proletarca in podaril dva dolarja v njegov tiskovni fond. Za pozdrav v Majskem glasu je dala Theresa Matko \$1, dalje Vinc Resnik is Pleasant Valleyja in moj stari prijatelj Matt Maurovich iz Greensburga. Slednji je daroval \$1 tudi v tiskovni fond, meni pa prenočišče. Tudi njegova žena je bolna in hodi le za silo. Želim ji skorajšnjega okrevanja, kajti stara je komaj 58 let in bilo bi še prebrano umreti. Dejala mi je, da bi rada dočkala konca vojne in pa tisti čas, ko bo ugotovljeno, ali je bila ta vojna res za osvoboditev narodov, ali je vse skupaj samo prevara.

Obiskal sem tudi rojaka Palčiča, ki ima gostilno poleg tovarne Woolworth. Tudi on je bil bolan, a sedaj mu gre na bolje. Tudi njegova žena je bila operirana, a si ji polagoma tudi njej vrača zdravje. V Herminieju ni posebnih novic. Nismo še prišli do zaključka, ali naj popravimo staro dvorano ali kupimo kaj drugega.

Končam in če pojdem v Ohio in Detroit, bom pa zopet poročal o potovanju. Anton Zornik.

SLOVENSKI DAN
V WINDSORU
Windsor, Kanada. — Na zadnji konvenciji Zveze kanadskih Slovencev v Torontu (Kanada) je bil predlog, da se održi slovenski dan po vsej Kanadi, s glasno sprejet. Ta sklep delegatov na konvenciji je v počast prvega slovenskega parlamenta, ki se je vršil v Kočevju dne 19. — 20. februarja 1944.

Včasih smo Slovenci sebi imenovali narod — hlapcev, a osvobodilna borba nas je preoblikovala v narod — borcev. Kanadski Slovenci kažemo to s svojimi društvi, s svojim listom Edinost, s svojim poživljanjem narodu v stari domovini, s svojim obnašanjem pri delu in pogovoru.

S pomočjo društev in svojega lista smo tudi postali in zaslužili kot slovenski narod priznanje pri vseh narodih tukaj in v drugih državah. Iz vseh poročil iz Slovenije sklepamo, da je narod v domovini zedinjen, da ima samoupravo, da ima najboljša demokratska načela, da si s tem sam sebi ustvarja pristno ljudsko demokracijo.

Izjave, odloke, sklepe in deklaracije odposlancev slovenskega naroda na kočevskem zboru so temelji nove svobode, nove bodočnosti slovenskega naroda, nove pravice in odgovornosti o dejanskem stanju za ljudsko kontrolo nad delom ljudskih predstavnikov in predstavnstev. Kakor očenaš demokracije nam ponavlja in globoko premisliti, kaj vse to pomeni za nas in vse slovenski narod.

Ker smo tudi mi del slovenskega naroda, čeprav v Kanadi, smo pa v mislih pri naših boricah, pri odposlancih, na Kočevskem zboru, med katerimi so tudi naši bratje, sestre, bližnji in daljni sorodniki.

Slovenski dan v Windsoru naj bo nam dan zedinjenja, dan bratstva, dan prijateljstva, sloge in napredka, dan zaupanja med nami, dan spoštovanja pravic, sklepov in odlokov odposlancev na kočevskem zboru.

Slovenski dan v Windsoru vabi in kliče vse Slovence in Slovenke Windsorske in okolice, Slovence in Slovenke iz Detroita in okolice, na slavnost in počast prvega slovenskega parlamenta.

Slovenski dan v Windsoru vrši v soboto dne 24. marca v Jugoslovanskem domu na Droad Roadu. Louis Zdravica.

Slovenija v borbi za svobodo

Mirko G. Kuhel, tajnik SANSa

(Nadaljevanje)

XII.

Položaj na Štajerskem in Koroškem

Politično delo v teh pokrajinah je bilo posebno oteženo, kajti Nemci so jih priključili k tretjemu rajhu. Vzlic temu pa tudi tukaj vlada med narodom edinstvo in zedinjenje za Osvobodilno fronto. Agenti bele garde so bili poslani v Celje, Maribor in Celovec, pa niso uspeli. V primeri z drugimi pokrajinami so Nemci domačini ravnali precej dobro in jih vzpodbujali za delo v premogovnikih in tovarnah. So razmerno z ostalimi deli Jugoslavije je ta del Slovenije industrijsko najbolj razvit.

Toda Nemcem je pričelo primanjkovati moške sile in so že meseca junija 1944 pričeli pobirati vojake tudi v teh krajih. Toda delavci, ki so v Hitlerjevih tovarnah, premogovnikih in žagah že tri leta prenašali vse težave napornega dela, so se uprli vojaški službi in pobegnili v hribe. Tu so jih čakali partizani in jih preskrbeli vse potrebno za pohod v Belokrajino. Tam se vadijo v vojaščini in se oborožujejo.

Po dve in tri trume ubežnikov so lansko poletje odkorakale vsako noč proti Belokrajini in osvobodili. Ti novinci se zelo bratovsko primika "begunci", ker se smatrajo za "prostovoljce". Samo junija in julija 1944 je do 6000 teh fantov in mož pristopilo v vrste slovenske narodne vojske. Po končanem treniranju so porazdeljeni med razne brigade in veliko je poslanih nazaj v domače kraje, da se borijo z domačimi štajerskimi in koroškimi skupinami proti sovražniku.

V teh okrajih Štajerske, Gorenjske in Koroške vlada veliko zedinjenje naroda za borbo proti Nemcem. Dokler jih je okupator pustil pri miru, so bili zadovoljni delati v njegovih rudnikih, žagah in tovarnah; ko pa je zahteval od njih vojaško službo, niso dolgo premišljevali: k partizanom! Toliko Slovencev iz teh krajev je pobegnilo, da Nemci niti na represalije niso mislili in so ženske in starejše ljudi pustili pri miru. Velika posledica partizanskega gibanja na spodnjem Štajerskem je bil popoln zastoj premogovnikov v Zagorju, Hrastniku, Trbovljah, ki so največji v Jugoslaviji, in drugih manjših rudnikov. Premogarji so vsi v slovenski vojski. Tudi to je bil velik doprinos v korist zavezniške vojske proti Hitlerju.

Politična sužnost

Slovenci so dosegli svojo kulturo na račun svobode. Se niso bili svobodni. Nad 1200 let so služili kot sužnji tujim gospodarjem. Skoraj je ni hiše v Sloveniji, kjer bi ne visela na steni slika kakega člana družine, oblečenega v "avstrijsko uniformo". Rodili so se in umirali na tuje vladarje. Vseled te stadovalne tradicije politične sužnosti so Sloveni težko pojmovali pomen prave politične svobode.

Največji čudež Osvobodilne fronte in partizanstva je, da so se prebudile tudi težnje naroda za politični svobodi, in to v trenutku, ko ga je hotel sovražnik slovensko uničiti in iztrebiti. Najbolj znamenito geslo na mnogih letakih je: VEČNO SUŽEN — DANES JUNAK! Ta narodni podvig k svobodi, ki jo ustvarjajo sami v svojo slovensko vojsko in slovensko civilno oblast, je pomagal narodu doživeti visoko stopnjo edinstvi.

Tito je velik realista, posebno glede tega vprašanja. Zaveda

se, da je tradicija politične sužnosti zelo nevarna za narod, ki se bori za svojo svobodo. Ker imajo Srbi dolgo in slavno tradicijo kot bori za svobodo, je pozimi 1942 poslal v Slovenijo osemindvajset srbskih in črnogorskih oficirjev, da slovensko komando in njeno moralo podvigajo, in Tito sam je prevzel vodstvo vojaških kadrov. Mnogo teh oficirjev je že padlo v številnih bojih, toda kolikor jih je še ostalo pri življenju, držijo danes visoka mesta v jugoslovanski narodni vojski.

Poveljnik največjega korpusa v Sloveniji, sedmega na Dolenjskem, je bil tiste čase polkovnik Pero Popivoda, Črnogorec. V četrtem operacijskem okrožju, ki vključuje Štajersko, Gorenjsko in Koroško, je bil glavni komandant Milo Kilbarda, Srb iz Šumadije. Sedemnajsta divizija, ki se je borila s hrvaškimi vred na jugu, je pod komando majorjev Čubriča in Brajeviča, ki sta oba Črnogorci. V glavnem štabu slovenske vojske, kjer je bil komandant do svoje smrti novembra 1944 general-major Franc Rozman, namestnik komandant general-lajtnant Jaka Avšič, politkomisar Boris Kraigher, namestni politkomisar Viktor Avbelj, načelnik pa polkovnik Dušan Kveder (sedaj general), je bil šef za operacije črnogorski polkovnik Rajkovič. Skoraj neverjetno je, kako Sloveni, ki imajo svoje poveljnike nad temi oficirji, občudujejo in visoko cenijo te Srbe.

Edinstvo med Srbi in Hrvati
Ker so dosegli edinstvo med slovenskim narodom, v katerem ni četnikov in so samo še drobci belogardizma, čakajo Sloveni sedaj na pravo zedinjenje in skupnost med seboj in svojimi sosednimi brati Hrvati in Srbi. Dne 4. julija 1944 so dospele tri brigade v Metliko: slovenska, hrvaška in srbska, da proslavijo to edinstvo. To so bili ganljivi prizori in veseli trenutki. Toda praznovanja se je spremenilo v tragedijo. Ustaska in nemška posadka južno od Metlike na Hrvaškem je zvedela za zbiranje partizanskih brigad in jih je napadla. Bitka je trajala pet dni in sovražnik je bil končno odbit in poražen. Toda v Metliki je pogorelo nad sto poslopj.

Porast partizanskega sentimenta
Razen par majhnih okrajev na Notranjskem in nekaj vasi na Dolenjskem ni bilo med narodom nobenega protipartizanskega sentimenta. Par takih vasi je bilo ob južnem robu Ljubljane. Pa tudi to so danes v partizanskih rokah in narod je pričel ceniti njihovo vrednost.

Spremembo v sentimentu navadno dosežejo mlajši partizani, ki tovarišujejo z mladino. Roditelji kmalu opazijo, da partizani res niso take živine, kakor jih klerikalni voditelji slikajo. Leta 1941 ni bila Belokrajina partizanom posebno naklonjena. Danes je ta del Slovenije središče osvobodjenega ozemlja in glavni stan narodne osvobodilne vojske se navadno nahaja v tej okolici. Ljudstvo je tako radi-

kalno spreminilo svoje mišljenje o Osvobodilni fronti, da partizanske čete vriskajo od veselja, kadar koli so na poti v Belokrajino. In to ne samo radi belokrajinskega vina, temveč tudi radi prijaznosti in gostoljubnosti naših rojakov napram Osvobodilni fronti.

Cete so bile nekoč tihe in čemerne, če so bile poslani v Suho krajino, toda tudi to se je spremenilo. Vse spričuje o veliki spremembi narodnega sentimenta napram osvobodilni fronti.

Meseca februarja 1944 je bil obdržan v Črnomlju ljudski shod, katerega se je udeležilo nad šest tisoč ljudi. Tu je bila prilika, da je slovenski narod slišal tudi srbske, hrvaške in moslemske govornike, člane AVNOJ-a, ki so bili na obisku za časa prvega slovenskega parlamenta. Nekaj izrednega je bilo videti in slišati sobratki sprejem, ki je prihajal spontano iz zbrane množice in izraženo željo po edinstvu in bratstvu Slovencev, Hrvatov in Srbov. Nešteto krat je bila poudarjena odločno zahteva naroda glede nove, federativne, demokratične Jugoslavije.

Brao Srbi, Slovenci, Hrvati, pojmo rodu svom. Jugoslovanska jedna nam mati, jedan mili dom. Vse informacije o slogi in harmoniji pretežno večine slovenskega naroda jasno govorijo, da je ogromna večina naroda zedinjena za Osvobodilno fronto ter da to edinstvo sloni na trdni in široki podlagi, — na principu elementarnih pravic vsakega posameznika — kot tukaj v Ameriki. Kaj takega slovenski narod še nikoli prej ni imel. (Se nadaljuje)

Zapisega regentov
Belgrad (ONA) — Landrum Bolling, ki se nahaja kot korespondent Overseas News Agency v Belgradu, poroča naslednje o zapisigi jugoslovanskih regentov:

V mali sprejemni dvorani jugoslovanskega parlamenta so danes (15. marca) prevzeli trije regenti oblast kralja Petra. Svečanost je bila kratka, toda slikovita. Zapisige so izvedli najvišji kraljevi predstavniki srbsko-pravoslavne in rimsko-katoliške cerkve. Predsedoval je dr. Ivan Subašić, ki je v teku popoldneva potem predal regentom svojo demisijsko. Istočasno je tudi narodno-osvobodilni odbor maršala Tita, ko je do zdaj izvrševal funkcije vlade, podal svojo ostavko predsedništvu AVNOJ-a, provizoričnega partizanskega parlamenta. Takoj nato je do bil maršal Tito nalogo, da sestavi novo vlado.

Svečanost zapisige regentov, ki je bila prvi korak na tej poti, se je začela s tem, da je bivši ministrski predsednik londonske jugoslovanske vlade dr. Subašić prečital kraljev ukaz, s katerim je Peter predal oblast regentom. Patrijarh-poslovodja Josif Rose je nato izvedel ceremonijo zapisige Srdjana Budisavljeviča, pri čemer je gorela sveča, dočim so prepevali pevski zbori svečane pesmi. Rimsko-katoliški škof Ujčić je potem prečital prisego tudi Ante Mandiću in Dušanu Sernecu, ki sta oba katolika.

Med navzočim občinstvom so se nahajali predstavniki ameriške, britanske in ruske vojske misije, štirje člani bivše Subašičeve vlade in člani AVNOJ-a. Oba najvažnejša igralca te velike drame—Tito in Peter—pa sta bila odsotna.

Tekstilni delavci v Bedfordu, Mass., so nedavno inscenirali malo revolucijo, ko je pokrajinski urad za delovne sile (War Manpower Commission) ukazal podjetnikom, da morajo odsloviti večje število izurjenih delavcev in jih poslati v druge vojne tovarne. Delavci so se temu uprli, ker bi pri novem delu imeli manjšo plačo in tudi izgubili stereotipne pravice. Pri tem jih podpira tudi tekstilna unija CIO. Slika kaže sceno v uradu vladne komisije, kjer Laurence Fauteux, agent unije, argumentira proti odredbi komisije.

Izjava ameriškega časnikarja o borbi v Jugoslaviji

Dnevnik "Cleveland Press" je v izdaji 7. marca 1945 priobčil zanimivo poročilo o borbi Jugoslovancev za svobodo. Poročilo je napisal William Miller, korespondent za "Cleveland Press" in "United Press", ki se je delj časa mudil v Evropi in se je pred kratkim vrnil v Cleveland. Poročilo predstavlja delovanje četniškega vodje Mihajloviča in delovanje Osvobodilne vojske pod vodstvom maršala Tita. Glede Mihajloviča trdi naravnost, da je sodeloval z Nemci. To posebno potrjuje ena izmed slik, ki je bila priročena s poročilom, katera kaže Mihajlovičeve četnike, ki s puškami na ramah nemoteno korakajo mimo Nemcev, ki jih opazujejo od strani. Dotične slike so partizani dobili pri nemških vojaki, ki so jih v preteklem aprilu zajeli v napadu na dalmatinski otok Korčulo.

Članek korespondenta Millerja je tako zanimiv, da ga v naslednjem priročimo v prostem prevodu:

Glede razmer v Jugoslaviji se je širilo in se še sedaj širi mnogo krivih informacij. Kot eden izmed onih, ki sem bil skozi šest mesecev v Italiji izredno blizu te slike, sem bil naravnost osupel, ko sem videl, da se najdejo baše dobro informirani "strokovnjaki" za inozemske zadeve, ki še danes zagovarjajo gen. Dražo Mihajloviča in kritizirajo Jalta, ker ni storila ničesar, da bi zavarovala njegove interese.

Ampak konferenca v Jalti je imela prav toliko vzroka, da bi se zanimala za Mihajlovičovo blagostanje kot za Hitlerjevo, kajti Mihajlovič, ki je bil v začetku srbski patrijot, je končno postal orodje Hitlerja. To ni nobena prazna domneva, temveč dejstvo, in v tem članku bom skušal izraziti temeljna dejstva o situaciji, ki je tako zapletena.

Vzrok, da mi je to znano, je ta, ker sem bil od decembra 1943 pa do srede junija 1944 poslovodja poročevalske službe za britsko-ameriško agencijo, ki se je bavila s propagando, izvedniško in posredovalno službo za Jugoslavijo. Tako se nisem samo seznanil s tajnimi poročili zavezniških četnikov, ki so bili poslani v Jugoslavijo, temveč imel sem tudi priliko osebnega stika s temi četniki. Med njimi so bili Churchillov osebni poslanec v Jugoslaviji, brigadir Roy Fitz Hugh MacLean; njegov pomočnik, podpolkovnik Deakin; major Randolph Churchill in brigadir Armstrong, ki je bil vodja britske misije pri Mihajloviču.

Bila ni nobena tajnost za te ljudi, da je bil Josip Broz Tito komunist, in da je bilo partizansko gibanje v začetku po svoji miselnosti in smotirni popolnoma komunistično. Ko je lani zgodaj premier Churchill umaknil podporo Mihajloviču in jo dal Titu, tega ni storil, ker se je zaljublil v modre oči komuniste Tita, temveč iz praktičnega in realističnega dognanja, da so partizani postali edina odprna sila v Jugoslaviji in da so držali zapostavljenih v omenjeni deželi nič manj nemških divizij kot britska oema in ameriška peta armada v Italiji.

V naslednjem hočem podati resnico o stvareh, kakor so se dogodile v Jugoslaviji, v kolikor mi je bilo to mogoče doznati. Tekoj po nemški invaziji spomladi 1941, so bili gen. Mihajlovič in njegovi četniki edina odprna sila. Mihajlovič je sovražil Nemce in bil naklonjen za-

ki so se borili proti njim. Okrog partizanov se je zlasti strnila mladina, fantje kot dekleta. Mihajlovič je tedaj pričel odkrivati, da ne more obdržati odporne gibanja brez odpora; njegove neaktivne čete so pričele razpadati.

Bilo je tedaj, da je Mihajlovič moral napraviti svojo usodno odločitev—da se ali priklupi partizanom, ali pa da vodi boj proti njim. Poleg tega, da je bil antikomunističen, je bil Mihajlovič tudi anti-partizanski še iz enega razloga; čutil je, in to ne brez vzroka, da so njih aktivnosti povzročale, da so Nemci vzpizarjali proti prebivalstvu nove napade in pokolje.

Mihajlovič je pričel z bojem proti partizanom. Morda je bil njegov prvotni namen, da jih porazi, potem pa zopet čaka na zavezniške in se pripravi za boj proti Nemcem.

Ampak odkril je, da so bili partizani močnejši od njega.

Preudaril je, da ako hoče biti uspešen proti partizanom, tedaj mora vzpizarjati napade nanje ob istem času, ko so jih napadali Nemci. Od tega je bil samo korak do ko-ordiniranja svoje strategije z Nemci, in do končnega sprejemanja orožja iz njihovih rok. In to se je tudi zgodilo.

Med zavezniški je vedno vladal dvom, da-li imajo partizani kakšno resnično oporo v Srbiji. Vedeli so, da so Srbi bili nezaupni glede partizanov, ker je gibanje imelo izvor med Hrvati, in ker je Tito hrvaške narodnosti. Ali se Srbi po osvobojenju dežele morda ne bodo dvignili proti partizanom, nakar bi v deželi nastala civilna vojna?

Odgovor na to vprašanje sem dobil, v kolikor je to sploh mogoče, preteklega julija od britskega letalskega častnika Kennetha Syeersa, ki se je v aprilu s padalom spustil v Srbijo in se pridružil tamkajšnjemu partizanskemu oddelku. Poročal je, da čim so partizani začeli dobivati orožje, so se jim Srbi začeli pridruževati v trumah. Tekom njegovega bivanja v Srbiji je major Radoslav Djurić dezertiral od četnikov k partizanom in prinesel s seboj Mihajlovičovo tajno listino in kopije povelj, katera je prejel. Syers, ki zna srbsko, je ta povelja razvozal in odkril, da so četniški poveljniki prejeli povelja, da ko-ordinirajo svoje napade z Nemci in da "naj pridejo v posest orožja na najlažji način, ki je mogoč."

Mihajlovič je v Jugoslaviji doigral in njegovi poglaviti podporniki bodo brez dvoma istotako kaznovani, kakor bodo hrvaški in srbski kvizlinški prvaki, ki niso zbežali iz dežele z Nemci.

Izključeno ni, da je še precej Srbov, ki ne zaupajo partizanom. Tega ne vem za gotovo. Vem pa, da je med Titovimi vodilnimi častniki mnogo Srbov. Med njimi so: gen. Arsa Jovanović, načelnik štaba; lajtnant general Aleksander Rukavina, ki je na Titovem gl. stanu; gen. Vladimir Velebit, polkovnik Milentije Popović in polkovnik Vlado Dedijer. Srbski svečenik Zečević je zapustil Mihajloviča in se pridružil Titu.

Najpomembnejše dejstvo glede partizanov je to, da se je pod njihovim vodstvom v tej nesrečni deželi prvič uresničilo v borbi preiskušeno resnično edinstvo Hrvatov, Srbov in Slovencev za skupni cilj narodnega osvobojenja. Ako se bo to edinstvo ohranilo in dalo podlago pravi demokraciji v Jugoslaviji, bodo njeni narodi Jugoslavije skupno z ostalim svetom imeli vzrok, da so večno hvaležni maršalu Titu.

Niti Jugoslaviji niti Združenim narodom ni v interesu, ako se skuša obujati simbol diskreditiranega Mihajloviča kot pretežvo za napad na jaltski sporazum. Resnični prijatelji teh bodo mesto tega delali za to, da se deklaracija, sprejeta v Jalti, iz-

Zakaj je pomanjkanje živil in blaga

Mnogo je ljudi, ki pozabljajo, da so vojaške zahteve v blagu in živilih tako visoke, kar je glavni vzrok pomanjkanja tovarnih zalog za civiliste, vsled česar je bilo potrebno odrediti odmerjanje gotovih živil in blaga, da se zagotovi enakomerno porazdelbo za vse prebivalstvo.

Potreba odmerjanja pa ni nastala zgolj zaradi vojaških zahtev, pač pa tudi iz vzroka, ker ljudstvo več zasluži in ima tako na razpolago več denarja za nakup blaga. V mnogih slučajih je tudi omejena produkcija, kar tudi pripomore k pomanjkanju gotovih stvari, ki jih je bilo prej najti na trgu v izobilju. Vse to torej doprinese k pomanjkanju civilnega blaga in omejenim količinam nekaterih živil. Vendar moramo pominiti in se zavedati, da armada troši veliko in potrebuje ogromne količine hrane in drugih stvari in tem potrebam je treba zadostiti najprej.

Vzemimo za primer samo čevlje. V gotovih predelih bojnih front morajo imeti vojaki vsakih par tednov nove čevlje. Trenutno porabi naša armada do dva milijona tristo parov čevljev mesečno. Od napada na Pearl Harbor pa do meseca oktobra lani so naše vojske sile nabavile okrog 80.000.000 vseh vrst čevljev za vojaško uporabo. Ta številka pojasni, zakaj je na trgu omejeno število obuvanja za civilno prebivalstvo. Poleg čevljev se za armado izdeluje iz usnja tudi pasove, rokavice, konjske vprege in druge slične predmete, kar tudi zahteva velike množine usnja, ki bi se drugače uporabilo za civilne potrebe.

Zdaj pa pogledjmo, kaj vse potrebuje armada v pogledu živil. Povprečen vojak porabi dnevno do en funt več hrane kot povprečni civilist. Meso je glayna hrana, zato pa bo tekom meseca poslanega samo na evropska bojišča 525.000.000 funtov svežega mesa. Istotako bo preko morja v Evropo prepeljanega v tem mesecu 764.000.000 funtov vključno s sadjem in sadnih sokov, sočevja in sličnih konzerviranih živil. Ni se ni torej čuditi, če gosposinja ne najde na trgu stvari, ki bi jih želela nakupiti za vsakdanje potrebe družine, ter se mora zadovoljiti s tem, kar ji pač more nuditi mesar, grocerist in trgovec s sadjem in sočevjem.

Če je katera družina še tako srečna, da ima avto za prevažanje, se morda čudi, čemu so odredbe glede gumijastih obodov (tires) tako stroge. Večina civilistov se pač ne zaveda, da potrebujejo naše vojaške sile ogromno število gumijastih obodov za "jepece", za tanke, letala in druga armadna motorna vozila. Samo na zapadni fronti v Evropi je zdaj v rabi 500.000 motornih vozil, kar pomeni, da se obrablja do 3.000.000 obodov dnevno. Vedeti je treba tudi to, da se posebno v bližini bojišč porabi mnogo gumijastih obodov vsled kosev granat in šrapnelov ter druge navlake, ki jo pušča za seboj vojno razdejanje—vozila pa morajo na vsak način preko vsega dovažati zaloge naprej za vojaštvom.

Čevlji, živeži, gumijasti obodi—to so samo nekatere od mnogoterih potrebščin, s katerimi je treba zalagati moderno vojsko. Civilisti, ki imajo dovolj razumevanja za te ogromne potrebe, bodo umeli, zakaj pogosto trpi domači trg in zakaj je bilo potrebno uvesti program odmerjanja živil in blaga.—FLIS.

polni — nemreč, da bodo Srbi, Hrvati in Slovenci imeli priliko, da potom svobodnih volitev, z jamčenih od vseh zaveznikov, izberejo vlado, kakršno sami želijo.—Nova Doba.

Ostanki—razvaline—nekega nemškega mesta v Šleziji, katerega čistijo vojski rdeče armade.

NOČEM PLAČATI VEČ KOT
NAJVIŠJE URADNE CENE!

NE SPREJMEM RACIONIRANIH
ŽIVIL AKO NE ODDAM ZNAMK!

RDEČA KOKARDA

Roman iz velike francoske revolucije

STANLEY WEYMAN

(Nadaljevanje)

Več ko stokrat sem hotel planiti po koncu, da bi jo rešil teh duševnih muk; toda kolikokrat so me njene oči obdarile z radostjo, da so se za trenutek boječe srečale z mojimi, so me prosile, naj ne storim ničesar. Sicer pa je pričalo govoričenje pivcev, da so odposlanci iz Castreza, ki bi bili za vsako najmanjšo besedo zagnali krik: "Udarite po aristokratih!" Ostal sem tedaj miren in to je bilo nedvomno prav; a položaj je bil tako moreč, da bi se bil razveselil celo barona de Geola, če bi bil prišel.

Rekel sem, da se markiza ni dosti menila zanje; a kmalu sem opazil, da je narobe. Ko smo povečerjali in je hrup priklopel do vrhunca, me je poiskala v kotu, kamor sem se bil umaknil, in mi je z vsem gnevom in studom, ki sta se tako vidno izražala na njenem obličju, zavpila na uho, da moramo odriniti, kakor hitro se zasu- ta dan.

"Ob zori... ali še prej," je šepnila s togoto. "To je ostudno! Kar poginili mi je v tej krčmi, Kljub mrazu in temi bi se odpravila še to uro, če..."

"Poizkusil bom govoriti z njimi," sem dejal in hotel stopiti k mizi.

Ujela me je za rokav in me tako besno ušče- nila v komolec, da bi bil skoro zakričal.

"Tepec!" je rekla. "Ali nas hočete vse pogu- biti? Samo besedice je treba pa smo izdani. Zdaj gre samo za to, da odrinemo ob zori. Spali ne bomo; in kakor hitro se zasvita — na pot!"

Nato je stopila h kočijažu, ki je sedel na na- šem mestu, in mu je tiho nekaj naročila. Ko je bilo vse urejeno, je hotela oditi za Denizo v al- kovo. Na žalost pa je bila s svojo hojo sem ter tja že vzbudila pozornost pivcev; eden izmed njih jo je ustavil.

"Zdravico, gospa zdravico!" ji je rignil v obraz, opotekaje se pred njo in ponujaje ji ko- zarec vina. "Pijte! Na to zdravico mora piti vsak Francoz, bodi moški, bodi ženska, bodi o- trok, če noče, da ga vzame vrag! Na trobojni- co — in doli madame Veto (Kraljica Marija Antoinetta.) Pijte gospoda, pijte na slavo tro- bojnice!"

Ob bučnem rjovenju svojih tovarišev ji je ti- šal kozarec pred usta.

"Pijte, pijte! Živela trobojnica! Doli mada- me Veto!"

Začele so se šale in kletvine, ki jih ne mo- rem zapisati.

Potrpljenje me je minilo; planil sem na noge, da bi jih kaznoval. Toda markiza, ki si je bila ohranila čudovito prisotnost duha, me je po- gledala, češ, naj mirujem.

"Ne!" je rekla in ponosno vzdignila glavo.

"Ne bom pila, ne!"

"Oho!" je zavpil pijanec in udaril v grd gro- hot. "To se pravi, da ste aristokratka? Pijte, — če ne, vas naučimo mi..."

"Ne bom pila!" je odvrnila z ošabnim pogu- mom. "In ko pride gospod de Geol za nami, mu boste odgovarjali za svoje vedenje."

Dedec je bil zdajci kakor poparjen.

"Ali mar poznate barona de Geola?" je vpra- šal z izpremenjenim glasom.

Razstala sva se v zadnji vasi in zmenjena sva, da se dobiva tukaj," je odgovorila hladno- krvno. "Svetujem vam, gospod, da pijete svo- je zdravice sami in pustite druge ljudi pri mi- ru. Baron ni človek, ki bi komu prizanesel ža- litev."

Kričal je skomignil z rameni, da bi skril za- drego.

"Nu da, če ste njegov prijatelj," je zagodr- njal, vračaje se na svoje mesto, "tedaj je men- da v redu. Če niste aristokratka..."

"Nič bolj od gospoda de Geola," je odvrnila.

Nato je lahno naklonila glavo in stopila v alko.

Po tem pripetljaju so pivci manj rogovili- li, zakaj markiza je bila uganila: Geolovo ime je bilo znano in spoštovano. Kmalu so se zavili v svoje plašče in plegli po tleh. Tudi jaz sem storil tako in prebil noč dokaj bolje, nego sem se nadejal.

Ko sem odprl oči, se je nekdo sklanjal nad menoj. V svitu žerjavice, ki je še tlela na og- njišču, sem spoznal gospo de Saint-Alais. Po- kazala je na ostale prenočevalce, ki so še smr- čali.

"Pst!" je rekla in položila prst na ustnice. Pet je proč. Jules že zapreza. Gospodinja sem plačala jaz; čez pet minut bova pripravljeni."

"Toda solnce vziđe šele čez uro!" sem odgo- voril.

"Če to ni bil zgodnji odhod!"

Markiza ni odnehala.

"Ali naju hočete spraviti v nevarnost, da se prične istorija iznova?" mi je srdito šepnila na uho. "Nemara bi naju radi zadržali, dokler ne pride baron de Geol?"

"Razpolagajte z menoj," sem odgovoril.

S tem odgovorom se je zadovoljila; brez ka- ke pripombe je izginila za zaveso in jela tam nekaj šepetati. Obul sem škornje, in ker je bilo v izbi zelo mraz, sem sedel k ognjišču, da bi se ogrel. Nato sem si popravil ovratnico in meč. Bil sem nared. Po mojem mnenju je bi- lo veliko prezgodaj, zlasti ko smo bili že prej- šnji dan tako rano krenili na pot. Toda moja vloga je zahtevala, da ustrezem markizi.

Cez nekaj trenutkov se je vrnila; vzlic ble- di razsvetljavi sem opazil, da vsa trepeče od ne- strpnosti.

"Oh," je dejala, "ali tega kočijaža res nikoli ne bo? Ne konca ni ne kraja! Idite ga priga- njat, gospod, in recite mu, naj se podviza! ... Kaj bo, o Bog, če pride de Geol in nas najde tu!"

Čutil sem se tej smešni naglici, zakaj o tem, da bi prišel de Geol ob tako zgodnji uri, ni mo- glo biti govora; toda štel sem si v dolžnost, da slušam markizo, ki se mi je videla vsa iz sebe. Oprezno stopaje preko spečih gostov, sem do- spel do vrat. Privzdignil sem zapah, stopil venkaj in zaprl vrata za seboj. Mrzli sneg, ki ga je nosila ostra jutranja sapa, se mi je za- prašil v lice, da sem kar vztrepetal. Na iztoku se je toliko da že pojavljali prvi jutranji svit; povsod drugod nad obzorjem je ležala še črna noč.

Ves nejevoljen na markizo sem drgetaje krenil proti hlevu, ki je stal poleg hiše sredi ogro- mni kupov konjskega gnoja. Bil je zaprt, toda slabotna rumenkasta luč, ki je uhajala skozi okence, mi je povedala, da je Jules na delu. Odpahnil sem vrata in ga poklical. Ni se od- zval. Tedaj sem vstopil in prišel mimo treh ali štirih klavnih kljus do naših konj, ki so stali drug vstric drugega tik pod leščerbo.

Toda Julesa še vedno ni bilo videti. Stal sem in ugibal, kje bi ugnel biti, ko je zdajci prile- telo po zraku nekaj črnega ter mi pokrilo obraz in oslepilo oči. Še trenutek in zavedel sem se, da so mi vrgli na glavo plašč, izpod katerega se nisem mogel izmotati, tem manj, ker so me železne roke držale za komolce in jih pritiscale k bokom. Obupno sem napenjal vse moči, da bi vsaj zaklical na pomoč; toda druge roke so mi še tesneje zavile plašč okoli glave. Napol zadušen sem se zvijal in otepal na vse načine, da bi se osvobodil. Zaman! Čutil sem, kako mi brskajo in tipljejo po vsem telesu in me pre- skujejo. Nato mi je nekdo izpodnesel nogo, da sem padel z obrazom na tla.

(Dalje prihodnjič.)

Spomini Krištofovega Pepčka

Josip Suchy

Odiseja v Tunjicah

(Nadaljevanje.)

Ker je bilo pri moji stari ma- teri tedaj shajališče vse jare in prave mestne in okoliške gospo- de, je seveda morala kuhinja nuditi vsakovrstna izbrana je- dila za sladkosnedeže in one, ki so to hoteli postati. Posebnost hiše so bili kuhani raki. Prina- šali so jih pa kmetje iz mestne okolice. Posebno tam po tunj- skih grapah jih je baje kar m- golelo v potokih. Bila pa je nekoč baš velika suša in rakov že teden dni ni bilo na mizi. Stara mameca je tarnala ter si venomer popravljala pečo, znak, da je bila v zadregi. Kar smi- lila se mi je.

Dolgo sem razmišljal, kako bi ji mogel pomagati iz te stiske. Na vse zadnje se mi posveti v brihtni glavi — in načrt je bil kmalu narejen.

Na sv. Pankrca dan sva jo pobrala jaz in Svesčev Janez tja v tunjska brda. Naprtla sva si vsak culo in velik kos

kruha, pa hajdi v gore. Svesčev Janez je imel kaj sočutno srce za tuje gorje. Njemu sem po- tožil zadrego stare mame in on je bil tisti, ki je kljub strogosti svojega očeta bil takoj priprav- ljen deliti z menoj skorjico kru- ha, napore in — negotovo bo- dočnost.

Ko je v Podgorju odbila ura tri, sva se zakadila na podgor- ske griče. Prekoračila sva jih in dospela v prijazno dolnico, kjer je žuborela bistra Tunj- ščica. Tu sva se utaborila. Pod grmičevjem je Janezek napravil nekaj vigvam, nastlal po tleh mah, odložil tam svojo in mo- jo culico s kruhom, odrezal dve veliki palici ter pred vhodom pritrdil med kamenjem kljuko iz medi, nabit s smodnikom. Ta preprosti minomet naj bi slu- žil kot varnostna priprava zoper divje zveri, katerih je po njego- vem zatrdilu kar mrgolelo v podgorskih hostah.

Od štirih pa do šestih sva pre- brodila potočje v vsej dolžini dolnice. Brezuspšen trud. Ni-

ti enega raka nisva iztaknila. Povečerjala sva kruh in legla počivat. Janezek je smrčal, me- ne je pa zeblo. Zdelo se mi je, da vidim tam za potokom luči, ki so se bližale. Strah me je bilo, da sem kar trepetal. Ja- nezka sem dregal in suval, toda mrcina je spal, kakor bi ga bil

ubil. V smrtnem strahu sem iz- luščil iz zavoja žveplenko — ta- čas še nismo imeli vžigalic — jo obdržnil ob hlačnicah in pri- žgal naboj v kljuki. — Počilo je, kakor še ne pomnim, odmevalo po gričih in dolinah, pošastne luči so ugasnile, Janezek se je valjal po tleh in vpil na vse grlo: "Asa, asa, moja buča!"

Toda zgodilo se mu ni nič, sa- mo sanjal je, kakor je pozneje pravil, da so naju napadli ro- kovnjači, ki pa sem jih baš pravo- časno prepodil s topovskim strelom. Nekaj časa sva vlekla sapo vase, potem pa jo pobrala čez drn in strn, da se je kar dračje lomilo pod nogami. Vsa upehana sva naposled prišla do oglarske bajte, ki je bila pa ne- obljubena. Šele tu sva spet krepko zasopla ter se prepustila zsluženemu potčku.

Druga dne sva že zarana čez griče dospela v samotno do- lino, ki jo je prav tako nama- kal potočje. Zajtrka seveda ni bilo. Pa kaj naju je to brigalo, saj sva bila dobro rejena. Tisti dan sva imela še precej sreče, nabrala sva najmanj šestnajst rakov.

Janezek je imel pa smolo. Ko sva namreč privzdigovala ka- menje v potočju, ga je zdajci velik rak uščipnil v nogo. Joj, kako je kričal. Ko sem mu ho- tel pomagati, sem v svoji nerod- nosti culo, kjer so v mahovju bivali ujeti raki, položil v — vo- do. Učinek je bil, da sem pač odstranil raka orjaka z Janez- kove noge, da sta nama pa dva ujetnika iz cule izginila v vodo. — Opoldne sva prišla do me- žnarije v Tunjicah. Tam nama je dal cerkovnik šolmašter ne- kako kosilec ter naju izprašal, odkod in kam. Povedala mu si- cer nisva, da sva na lovskih po- tih, ker bi bila gotovo navzkriž prišla s tukajšnjimi kmeti-rake- lovci. Kdo sva, sva mu pa po- vedala.

Bil je ravno terek in v našem mestu običajni tedenski semenj. Seveda so naju doma že davno pogrešili.

Mestni birič je bil stalni gost pri stari materi. Njemu je si- rota potočila tužno vest, da sem ušel. Birič jej je svetoval — ta premetena duša je storil to zbog plačila, ki se mu je obetalo — naj da na štirih vogalih mesta

NOTE OF APOLOGY DURING U. S. DRIVE IN REICH

A COUPLE OF SMILING YANKS, Pfc. Thomas Snyder, New York City, and Pvt. Paul Mattox, Washington, D. C., members of the 29th Infantry Division of the Ninth Army, display a huge banner that humorously explains the power and effect of the present Allied offensive in Germany. Signal Corps Radiophoto.

DEATH AND SHAMBLES AT MANILA'S CITY HALL

THROUGH PILES OF DEAD JAPS, great heaps of debris and the wreckage of motor vehicles, litter carriers rush a wounded Yank to a dressing station in what was once Manila's beautiful City Hall. It was in this building that the Japs made a room-to-room stand and U. S. troops blasted them out with TNT. The tumbling walls and general shambles testify to the effectiveness of the blasting.

razboznati vest, da sta se po- tepla Janezek in Pepček. Sve- ščev ata je bil namreč naš so- sed.

Proti enajsti uri se je ob gr- menj u boba razlegal po mest- nih ulicah in osobito na glav- nem trgu oni starinski, stereo- tipni "Se da na znanje..." Bi- rič je storil svojo dolžnost in purgarji so zmajevali z glavami: "Ti paglavci, Bog se usmili!"

Medtem sva pridno rakarila. Ujela sva še nadaljnjih sedem pitanih kleščarjev. Kako nama je poskakovalo srce od radosti in zadovoljstva! Bila sva takrat resnična altruista, saj nama je šlo zgolj za dobrobit stare ma- mice in njenih gostov.

Proti večeru se je vračal iz mesta domov kmetič, ki je sli- šal razboznani glas: "Se da na znanje, da sta Svesčev Janezek in Krištof Pepček neznano kam pobegnili in naj se živa za nagrado takoj zasačita in dove- deta domov." Kmetič je mene poznal. Pa saj ni čuda, da me je takoj spoznal, ko se je pa moja svetlorumena buča svetli- kala tam izza grmičevja, kjer sva pravkar obrala zadnjo skor- jico kruha. Ker je možakar po- znal moje brze noge, se nama je približal prav oprezno in — bila sva v pasti, prav za prav le najina uhlja. Ta kožederec na- ju je enostavno prijel za ušesa in naju brez besedice gnal po brdih nizdol. Culica mu je ma- hala z rame ter bila ob njega suha rebra, da nama je pokalo srce od sočutja — za rake.

Ko so v mestu prižigali prve petrolejke, smo dospeli na Gra- ben. Pričakovala so naju čisto različna čustva, hočem reči: mene objemi stare mamice in mastna večerja, ubogega Janez- ka pa atova šiba?

Rake je mama obdržala. Kmetič-kožederec pa je dobil Judezevo plačilo. Tudi birič se je drugi dan mastil z raki ter me gladi, rekoč: "Glej ga Pep- čka, kako priden fantiček je, ker tako skrbi za svojo staro mamico!" Poniglavec, ki je za bobnanje skupil kar tri goldi- narje in še rake povrhu!

Bilo, — prešlo!

Na cvetno nedeljo

Slednjič je napočil za nas pamže težko zaželeni dan —

cvetna nedelja, dan butar, po- maranč in vancgaric.

Ze ves teden smo stikali po koteh ter se tajinstveno pomen- kovali o uspehih, ki jih bomo dosegli s čimvečjimi butarami v očeh drugih kamniških fantli- nov in — podgorskih pretepa- čev. Skrbno smo izbrabili naj- ugodnejši trenutek, da smo se zatekli v okrilja staršev.

Kako goreče smo znali prositi, naj nam napravijo košate in bo- gato obložene butare — da jim ne bomo v sramoto!

Res so se dala omečati nam itak že naklonjena srca. Dobil sem butaro, da je bila vsaj pet- krat tolikšna kakor jaz.

Stara mamica je butaro skrb- no olepšala s pentljami, poma- rančami in jabolki. Ob poli sed- mih zjutraj mi jo je izročila z opombo: "Pepček, glej, da se ne boš tepel po cesti, ali Bog va- ruj, v cerkvi! Če prineseš celo

U. S. daje dobrim gospodinjam bonus rdečih točk

Patriotične ameriške gospodi- nje dobijo vsak dan ekstra rde- če točke, ker izvršujejo delo, ki znajo edine izvršiti za to deželo.

Za one, ki želijo dobiti bonus rdečih točk, je treba napraviti naslednje. Shranite vsako kap- ljo porabljenih kuhinjske masti. Točno jo nesite k svojemu me- sarju. Za vsak funt vam bo dal bonus 2 točk... tako zelo nujno potrebujejo porabljene maščobe, da izdelujejo zdravila, smodnik, umetni gumij, milo in na stotine drugih potrebščin na bojnem polju in na domači fronti. Hranite, dokler ni iz- streljen zadnji top!

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

Letnik 1945

vsebuje sedemnajst pripovednih spisov, petnajst pesmi, sedemnajst raznih opisov, nekateri iz zgodovine ameriških Slovencev, tri članke in razprave, razne koledarske in druge podatke ter nad štirideset slik.

Prva slovenska knjiga v Ameriki, v kateri so spisi z bojišč osvobodilne fronte v Sloveniji.

Koledar stane \$1.25

Naročila sprejema:

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave. - Chicago 23, Ill.

TOREK, 20. MARČA

butaro nazaj, dobiš evangeti- ve!" — Seveda sem ji obljubil, da se bom skrbno držal njenih navodil.

In hajdi k franciskanom k ma- ši. Od vseh strani so se — ga- va pri glavi trle butare na Pla- pred Kecljem. Tam smo zbrali: Svesčev Janez, Trščan- va fanta, Fuks in jaz. Po ve- kosti butar smo bili vsekarer premoči v primeri z drugimi kamniškimi pobi.

Trščanov Pepek, ki je bil na- kaka naša predstraža, je z- zdajci živahno zamahnil s svo- butaro s smeri proti Klancu odkoder so se bližali — podg- ski fantje.

Nehote nam je zastal in skoraj pobledeli smo — naša slava je šla rakom živje- Cujte! Podgorčani so nosili bu- tare, ki so segale preko sto purgarskih hiš skoraj do va- dimnikov.

(Dalje prihodnjič)

Razni mali oglasi

POTREBUJEMO HIŠNIKA

Družinski oče, stanovanje in do- plača. Čeh ima prednost.

Vprašajte pri: ROUMANIAN CONGREGATION 1337 So. Millard Mr. Uhler

\$50.00 NAGRADE

ako nam naznanite nekoga, ki im- dobro karo na prodaj. Ali pa je kupim vašo karo in vam plača- \$50.00 posebej v gotovini.

Tel. Seeley 0607 Po 6. uri P. M. Juniper 7810

APARTMENT HIŠA le 4 bloke d- srede mesta Aurora. Posebno f- opravljeno, dobri dohodki, pri- \$144.00 mesečno. Prodaja se- \$6,000.00. Kličite po 6 P. M. J- Brockway—Chicago—Hemlock 22

PRODA SE na 6327-29 So. Park- 6 sob. 3-4; 1-5; 2-6 hiša. Parva- kota. Cena \$17,500.00. Normal 32

DELO DOBE

HIŠNICE

"JANITRESSES"

Zenske za čiščenje

Delovne ure od 5:30

popoldne do 12. ure zvečer.

Vojno nujna Industrija.

Rabimo tudi pomočnice v fedlacih

VPRAŠAJTE pri:

ILLINOIS BELL

TELEPHONE

COMPANY

"EMPLOYMENT OFFICE"

ZA ŽENSKE

Street Floor

309 W. Washington

Street